

بعض منجبات آثار ايله فتونك دلالت اينديكي برطاقم غرائب كشفيات و حكمى  
متقدمين و متأخرين طرفندن ايراد ايديلان محاكات مفيدة بى و بعض تراجم  
احوالى حاويدر .

مؤلفى

{ احمد ممت }

جزؤ نومروسى

۱۰

فیشاتى ۴ غروشدرد .

ایلك دفعه

اولق اوزره محرك ذاته مخصوص مطبعه ده باصلدى .

استانبول

۲۸۹

تاریخ طبیعی بوکا قرالچیه تسمیه  
ایدر . انجیق ظن اولندیغی وجهله  
آریلرک صورت تعیشی بر حکومت قرالیده  
مشابه یله اولدیغندن اکا قرالچیه نامی  
دخی یاقیشیق آلمز . دوزجه قووانک  
والده سی دیمه لی .

قووان ایچنده هر ایشی کورن عمله  
آریلردر . بونلر ارکک آریلردن ده  
کوچورک اولوب برده ایکنه یله مسلحدر .  
ارکک آریلر ایسه قووان ایچنده هیچ بر  
ایش کورم یوب کوندز چیقارلر هوا ی  
نسیینک ایچنده کویا قنادلردن چیقان  
آهنکه کندیلری دخی حیران اولیورمش  
کبی اکنه بویه کروب اکلنورلر . وقت  
زوالده حرارت شمس درجه نهاییه واصل  
اولدیغی زمان سرینکک طلیله قووانه  
کلورلر واکر هوا آزیجق سرینجه ایسه  
او حالده یالکز کچه بی کچورمک ایچون  
عودت ایدرلر .

آریلرک ایکی معدده سی واردر که بریسی  
حیوانات سائرده اولدیغی کبی یالکز  
کندی تغدیسنه و دیگر ی بالومی و بال  
یاقغه خدمت ایدر . بونلر یوواندن  
چیقدفلری کبی رنگامیز و مخالف الوان  
چیچکلرک اوزرینه قونوب خورطومز یله  
چیچکلک کوبکی ایچندن برنوع مایعی  
امراز و چیچکلک اوزرنده بولنوب تاریخ  
طبیعی عنندنه نیاتانک منیسی اعتبار  
اولنان و چیچکلک قرمز ی صاری و سائر  
رنگار یله همزنک بولنان برنوع توزی فرجه  
کبی بوسکلی ایکی اباغله سپوروب

ایشنه مدقق مومی الیه اوکونکی  
بوغریب سیری بزه حکایه ایشدی و شوصورت  
افاده سنی صحیحاً بکنندردی .  
صاحب فکر اولان عالمک بوحالی دخی  
بشقده برنظر دقتله تماشا ایدر و طغارجهمزده  
بونک ایچون تخصیصاً چند صحیفه نک  
اسراف ایدلش اولدیغی اعتقادینه دوشمز .

### آریلر جمعیتی

انسان بر آری قووانک حالی نه قدر  
تدقیق و امتحان ایتسه او قدر ده تدقیق  
و امتحانه شایان حاللر باش کوسستز و بر  
قووان ایله عادتاً برایکی آی مشغول  
اولمیلور .

آریلرک جمعیتله صورت تعیشی ارباب  
دقندن اولان ذواتک دکل اک طار فکری  
برکویلینک یله نظر دقتی جلب ایتش  
واولمایدهرکس بر درلو روایتده بولمیشدر .  
انجیق بوکبی شیلرده قوجه قاری حکایه لریته  
حواله سم اعتبار ایتک بزه منتظر اولدیغمز  
فائده بی بخش ایدمه بکندن یالکز تاریخ  
طبیعی نک تدقیقات صحیحه اوزرینه و بریدیکی  
معلوماته نصب نظر دقت ایتلیز .

بر قووان ایچنده یکر می بیکه قریب  
عمله ذبلان آری و یک الی بوز قدر دخی  
ارکک آری بولنور . و برده ذیشی آری  
اولور که اکا کوبلی اصطلاحجه « آریلرک  
بکی » دنیلور . لکن کوبیلر بوبکک  
دیشی یاخود ارکک اولدیغنی تجربه ایتمامش  
بولاندقربون اول وجهله تسمیه ایدرلر .

کوز دیکه رک حتی غرضمه دسترس اولوق  
ایچون بیچاره رک جانلرینه دخی قیاز .  
ارکک آریلر یالکز قووانک والدهسی بولنان  
بیوک و آری آری بی غورطلامق خدمته  
بولنورلر . بنا برین حزران ایچنده و بک  
کچ قالورلر ایسه تموز و نهایت اغستوسده  
قووان والدهسی ارککه محتاج قالینجه عمله  
آریلر ذکر اولنسان ارکک آریلرک اوزرینه  
هجوم ایدرک قتل عامه باشلارلر و اغستوسدن  
صکره قووان ایچنده ارتق ارکک آری قالز  
بو قتل عام اکثری بر بیوک یغوردن یا خود  
بر قاج کون صوغوق روز کارلر اسمه سندن  
ویا بر مدت هوانک قبالی قالسندن صکره  
وقوع بولور که حکمتی او کونلرک مخالفتی  
کوره رک عمله آریلر ارتق قیش کیش ظنیه  
ذاتاً اوته دنبری بر ایسه رامیان و بر خدمته  
بولنمیان ارککلردن بر قاج کومچ بالی  
اسرکه ملری قضیه سیدر .

دیشی آری نه بزم کویلیس لرک ظن  
ابتدییکی کبی بک ونده اوروپا لیرک تعبیری  
وجهله قرا ایچده اولوب و آری جمهورینک  
رئیس دخی صلیب بوب یوقاروده دخی  
دیدیکمز وجهله جمعیتک اناسی ایسده  
بولنرک غایت حسود و خرچین اولسته مینی  
بو قووانده ایکی والده بولنق اجتماعی  
یوقدر .

واقعا دایما بر قاج والده بردن طوغار  
لکن الک اول طورانان کیدوب رقیلرینی  
هنوز اشاعیده تعریف اولک مدحی طرفک  
ایچنده و دنیا به چیقماش اولدیغی حالده  
بوغار . اسکر با تصادفی بر ایکی اوج

طوبلایه رق و بولنردن طوبلی ایکنسه نک  
طوبوزی کبی ایکی بوورلاق باهرق محف  
بر حالده بولنسان ایکی قیج ایقلرینه او  
بوورلاقلری رلشد بر دکن صکره بر هوا  
اولوب قووانه کلورلر .

بعضاری مذکور ایکی بوورلرک  
مادهسی بالمومیدن عبارت اولدیغی ظن  
ایتملردر . انجق بولنر بالمومی دکلدر .  
بر نوع غمدادر که یاورورلی بسله مکه  
صرف اولنور .

بالمومی ینه سکری بر ماده نک مر باسی  
اولوب انکله غایت هندسه به مطابق بر  
صورته کومچلر اعمال ایدیلور . و کذلک  
معنده تریه ایدیلان بال او کومچلرک  
ایچنه وضع اولنور .

چیچکک کوبکنندن امدکاری مایع  
آریلرک مدار تغذیسی دکلدر . غایتی  
معنده او مایع مخلوط اولدیغی بعضی  
مواد اجنبیه تصفیه اولنهرق اصل بال  
دیمک اولان قسم صافی اولدیغی حالده  
میدانه چیقار . حکمتیه با فکرکه ماده  
مذکوره بال او اویده میدانه چیقدقدن  
صکره کرک قووانک اناسی کرک عمله دنیلان  
آریلر و صکرک ارککلر بونکله تغدی  
ایدلر .

آریلر ایدقاری بالی هیچ بروقد، بزه یعنی  
انسانلره بر حسن خدمت ایتمش اولمق  
ایچون یامزلر . یالکز کنسیدی جانلری  
ایچون یاوب حتی ذخیره سر قالسدقاری  
زمان آچتلق اوزره هر کومچک اغزینی  
بالمومیه مهرلر . بر ایسه شونلرک ماملکنه

دانه سی میدانه چقار سه بونلردن هر بری  
کندیلر بچون بر فرقه مخصوصه بالتشکیل  
بشقه بر قووانه چقارلر .

بعض کره ایکی والده دن بریسی کندی  
باشنه طویلایه جق و بشقه طرفه  
چقارته جق خلق بوله مدیغی جهنله بنه  
اوقووانده قالمسی لازم کلوب بو ایسه  
ممتنع و محال اولدیغندن نهایت تکمیل  
جساعت بر خلقسه اولوب ایکی رقیب  
اورته به چقار و بر برله مقاتله به باشلار .  
اگر ایچلرندن بریسی بالغولویه رجعت  
و فرار اتمک ایسترایسه دیکر لری ممانعت  
کوسترک مطلقا دعویاه بر فیصل و بر لسی  
ایچون بنه موقع حربیه سوررلر . بونلردن  
بریسنک مقتول اولسی لابد اولدیغندن  
او زمانه قدر محاربه دوام ایدر و بعد  
المقاتله غالب و صاغ قلان والده قووانک  
صاحبی اولور .

اگر بو والسدر اورو بالیسارک تعبیری  
وجهله قرالچک و حکمدار اولمش اولیدیلر  
اوحالده بونلرک تخت و تاجی قرانه بملک  
یولنده کی شو محاربه لری پک بمقدور .  
دیه یلور ایدک . زیر حصول املی کنندی  
زور بازولرندن و یا خود کنندی قانلری  
بهاسنه استخصاله چالشرق سائرلرینک  
قانی کنندی منفعتلری یولنده عراقه  
ایتمامش اولیورلر .

جمعیتک سبب حیاتی بو والسدرل  
اولدیغی ایچون افراد جمعیت بونلره اوقدر  
محبت کوسترلر که اگر والدهیه بر فنانق  
کله جک اولسه انی محافظه یولنده جهله سی

بره قدر قیریلورلر .

والده اولان آری دیکر زلندن دها بیوجک  
اولوب او بیچاره کثرت تناسل حقنیده اولان  
مجبور بنی بتلدیکندن سائر حیوانلر کی  
صباوت و یا خود بکر عالمندن حصه یاب لذت  
اوله میوب تولدینک بشغی النخی کونی و اگر  
باشنه بر رجاعت دیکر طویلایو بده بشقه  
طرفه هجرت ایتش ایسه هجرتنک ابرتسی  
کونی انتخاب ایلدیکی برار ککله بالازدواج  
یمورطلامغه باشلار . بریادن عمله کومچلری  
تنظیم ایدر و بریادن دخی والده هر کومچه  
بر یمورطله یمورطلار .

کندیسی بالکن یمورطلامغه مأمور  
اولوب یمورطله ک محافظه سی عمله آریلره  
عائد بروظیفه در .

کوچ ایچنده یمورطله ک تربیه سی  
ایچون بشقه حرارته احتیاج اولیوب قووانک  
کنندی حرارتی کافیدر . یمورطله کاله  
کلوبده باطلادیغی زمان ایچندن کوچوجک  
و بی بیاض بر قورق چقبوب آریلرک ایاقلرنده  
کتورمش اولدقلری یوقاروده بیان اولنان  
چیچک توزلندن عبارت بووارلاقلری اکل  
ایله یومکده باشلار . انجق بریادن  
بو صورتله تعیش ایدر و دیکر طرفدن دخی  
کندیسته اییکه شبیه بر ماده دن وجود بنی  
محافظه ایچون کویا ایکنجی بر یمورطله ایچنه  
کبریورمش کی بر طرف بالاعمال تایو نیجه به  
قدر اتمک ایچنده تستر ایدر و اثبات رشد  
ایتدکدن یعنی تمام آری اولدقدن هکله  
اورادن چقبوب جمعیه قاریشور .  
بوصورتله طوغان آریلر افراد جمعیتک

مهاجرین قنادلرله طودققری آهنگ  
اوزرینه ویزلید ویزلید یعنی رحلت شرفینی  
چاغره، چاغره و طنلرندن مفارقت ایدرلر .  
کوبیلر بوکا « قووانلرک اوغل و یرمی »  
تعبیر ایدرلر که مهاجرلرک قرارلشمسندن  
اول حاضرلش و ایچنه بال شربی سیرمش  
اولدققری قووانلری برطرفه قویوب تجره  
قاقهرق مهاجرینی اورایه دعوت ایدرلر  
وانلردخی اجاتله کلورلر .

اگر بوبله بردعوت وقوعولز ایسه  
جمعیت مهاجرین قاقسوب قیره چیقارقی  
براغاجسه قونارلر و هر بری یکدیگرینک  
ایاقلرینه صاریلهرق و بوسورتله کسب  
ارتباط ایدرک عادتایوک برفسندق شکلنده  
برصالحم قشکیل ایدرک برزمان اولصورتله  
طسورلر . بو حالده والده او جمعیت  
قارشیموب خارجده طورر و اقامت ایچون  
بریر بوبله بیلدیکی زمان جمعیت صالحیمی بوزارق  
هر کس ایشنه کوچنه دوام ایدر .

انجق بوسالقمی کوبیلر کورر کورمز  
مال بولش مغربی قشوب اتی  
حاضرلامش اولدققری قووانلرک ایچنه  
وضع ایله فرارلرینه میدان پراقزلر .

آریلر اوقدر انتظام ایله یشارلر و اوقدر  
احتیاطلی ومدقق کچینورلر که اگر ایچلرینه  
براجنبی آری کلسه قووانک هر طرفنده بولنان  
قرغوللر ونو بنجیلر بواجنبینک کندیلرندن  
اولسیدغنی درحال طسانیوب اصلا وقت  
براققسزین اجنبینی قتل ایدرک عسیره  
للسائرین قووانک اوکنه قورلر . آریلر  
یکدیگرلرله مشابه اولدققرلرندن و اونلر

عدد دینی چوغالدا جغنه وقووان دخی  
بونلری استیعاب ایدهمیه جکنه مینی خلقلک  
برمقداری هجرته قرار وروب فقط مهاجرت  
کیم بیلورنه حکمنه مینی اکثری ایکی والدهنک  
دالتیلله وقوعولدیغندن اگر یوواده  
والدهنک مقامنه قائم اوله جق دیگر بر والده  
یوغنسه تولدینه قدر منتظر اولورلر . وار  
ایسه مهاجرته درحال قرار ویرلر .

هجرت تقرب ایدنجه قووانده یک غریب  
برحال مشاهده اولتور . شوبله که :

تمام خلقلک عددی چوغالوبده آریلر  
هجرت وقوعولمجهنی اسکلاقلرند  
اوچالشفان وغیرتی آریلر « کیم بیلورین  
قاله جقیم کیده جقیم ؟ کیده جک ایسه  
نمره سعی و همت بشققرلرینه قاله جق » دیو  
هر ایشدن الینی چکوب هجرتک قرارلشمسند  
منتظر اولورلر . هجرتی ذهندنه قرار  
لشدیرمش اولانلر ایسه قووانک ایچنه دخی  
کیرموب حاضرلنهرق حرکت ایتک اوزره  
بولنان عسکرک قشله حولیسند آواره آواره  
کزندکلری کچی انلردخی قووانک خارجده  
اوصورتله امرار آوقاته باشلار . قووانک  
ایچنده هر زماندن زیاده برکورتی برویزلی  
حس اولتور . بو کورتی مطلقا هجرت  
مذاکره سی اولوب مهاجرین اوزمان  
یکدیگرلرله باغداشورلر . بعده کلیا بر  
سکوت حس اولتور . بو حالده هجرت  
قرارلشمش دیمکدر . کوندوز تمام  
کونشک حرارتی کندبسی کوسرتدکن  
صکره هوا دخی آجیق اولورسه برویزلی  
دهاقوهرق بوده و داع ویزلیسی اولدیغندن



(شامده وفات ایدن) قومانده سیله اوتوز  
طاہور پیاده ایله التمش قطعه قدر سواری  
عثمانلو و فرانسز و انگلیز کیملر سدر اکبا  
وارنه دن حرکت و دردنچی کونی کوزلوه یه  
مواصلت ایدرلر .

عساگر شاهانه نك و رودلرینی متعاقب  
محل مذکورده بولنان روسیدلور بلا محاربه  
رجعته مجبور اولور . فقط اسلام اهلایسیله  
بر مقدار یهودی قالور .

عساگر شاهانه صندالرله قره یه چیقوب  
اصولی وجهله چادر التمشه و اینیله ره  
برلسورلر . روسیه لوارتی عودت ایتمز  
افکار یله لزوم کورینان استحکامه نك  
اهمیت وریلیوب بالکر بر قاج قطعه طایفه  
ایله شهرک اطرافنه اوفق بر حندق آچارلر  
عساگر شاهانه دن بشقه ایکی قطعه  
طوب ایله ایکی بلوک دخی فرانسزک پیاده  
عسکری برلکده بولنور .

سنه مذکورده شباطنک ایکنی کونی  
اردونک احوالی تفتیش ضمننده سردار  
اکرم عمر باشا کلوب استحکاملری ضعیف  
بر حالده بولدیفته تأسقله برابر بولنور بر کون  
اول تقویت وریلسنی امر و اراده ایدر  
واولکون عسکری عملیاته باشلادیر .

مشارالیهک و صولنک اوچخی یعنی  
شباطنک بشخی جمعه ایرتسی کچه سی ساعت  
یدی قرار زنده بفته روسیه لونک کلسدیکی  
خبر التمشیه طوپچیلر طوب باشنه و پیاده لر  
سپارقه سنه جمع اولوب صباح نمازینه قدر  
بکلنور فقط روسیه طرفیندن اغز اوتو  
یله قالدیرلر . وقت فجرده طقسان باره

یکرمی بیک آرنک یکدیگرینی طایفه  
بیلسی نك چوق وفته محتاج اولوب حتی  
بویله اون بش یکرمی بیک نفوسی شامل  
قصبات اهلایسی سنه لرحه برملککنده  
بشادقلری حالده ینده یکدیگرینی  
طایفه مدقلریندن نك ظن اولنور که قووان  
ایچنده برنوع پاروله اصولی جاری اولوب  
اجنبی بی اشبو پاروله بی بتدیکنندن  
طانورلر .

آریلر جنکچی برخلقدر . کلمه نك و بیان  
آریسی کی کندیلرینه مسلط بولنان دشمن  
قووانلر نك ایچنه کبره نك اولور ایسه مسلح  
بولنان عمله محاربه به باشلایوب ولو که تلفات  
کلیه ویرسونلرینه مقاومتدن کبرو طور مرمر  
اک زورلی دشمنلری فاره اولدیغندن فاره  
کسبردیکی وقت هم بریاندن جنک ایدرلر  
وهم ده دیگر طرفدن فراره باشلایوب  
خصوصیه والده لرینی قورنارمق سعینده  
بولنورلر .

آرنک سلاحی دخی نك بلالیدر . حتی  
انسانی اوردیغی زمان اغریسی آدمی  
قبوراندیرر . اگر اینجه ونازلک بر محله  
اورسه قبارتوب شیشردر ودها شدتلی  
اورمش ایسه ستمه کتورر . حتی بعض  
نك زورلی آریلر زحم ضریله انسانی عادتا  
اعدام ایده بیلور .

کوزلوه محاربه سی

هجرتک بیک ایکی یوز یتمش سنه سی  
کانون اولنک اوچخی کونی مشراجده باشا